

# *BULLETIN*

*Společnosti Otokara Březiny*



53

*Jaroměřice nad Rokytnou*  
*SRPEN 2010*

Pěvec hlubokého tajemství  
Marie Chalupská

Jeho hvězda vyšla v podhůří Javořice  
a jak zvěstující vlasatice  
sklenula se nad Vysočinou

Pozastavila se nad věžemi  
bílé bájemi opředené Telče  
Téměř až do záhumní kopců zavítala  
se spřízněnou Annou se potkala  
Po létech rozzářila se  
na nebi mystické Říše

Z čeho počalo se jiskření –  
Z vysočanského krystalného kamení  
Z vysočanských vod a lesů šumění  
Z čeho čerpal Světloňoš více  
když rozhořela se Jeho života svíce naplno  
a On před zástupy kráčel

Duch Svatý vzplál za meditací  
nad Říši Novou –  
/bolestí i radostí básníkovou/

Jaroměřická útěšná kotlina  
domovem vzácnému Pěvci se stala  
Až ukončil se Jeho pozemských dnů počet  
Klesl do lůna jejího  
Na stupeň před oltář Nejsvětějšího Chrámu

/k 75. výročí úmrtí O. B./

## Dopisy Anny Pammrové Otokaru Březinovi

Je to mimořádná událost nejen pro SOB a Spol. A. Pammrové, ale pro celou českou kulturní veřejnost. Znamé dopisy Otokara Březiny Anně Pammrové jsou považovány za skvost české literatury. Dopisy A. Pammrové chyběly. Jak vidíme z ukázky zveřejněné Dr. Petrem Holmanem ve Sborníku O. Březina 2008, byly to dopisy provokující a zároveň inspirující.

Po těchto dopisech Dr. P. Holman léta bezvysledně pátral. Uspořádání k tisku nebude záležitostí několika měsíců a neudělá se samo. Doufejme a snažme se přispět k tomu, aby na takovou práci byl prostor i peníze.

### **Jste-li dosti trpělivý...**

27.06.2010 20:00, Čro – 3, Vltava



Anna Pammrová

Autor: archiv autora

V neděli 27.června ve 20 hodin vysílal Český rozhlas 3 – Vltava v cyklu Schůzek s literaturou pořad ke 150. výročí narození spisovatelky, překladatelky a filozofky Anny Pammrové. Autorka Alena Blažejovská převzala do názvu pořadu citát: „Jste-li dosti trpělivý...“ Jde o větu z dopisu Anny Pammrové, pocházejícího z léta

postrádaného a nyní nečekaně nalezeného souboru korespondence určené básníku Otokaru Březinovi, s nímž si Pammrová celý život psala. Objevené dopisy ukazují vzájemný vztah a názorový poměr obou tvůrců z překvapivé strany. Dovolují také utvořit si přesnější představu o tom, jakým způsobem filozofka a poustevnice Anna Pammrová pracovala na svém duchovním rozvoji po dobu čtyřiceti let, kdy žila na lesní samotě u Žďárce u Tišnova. Pořad v režii Radima Nejedlého byl natočen v brněnském studiu Českého rozhlasu.

*„Jste-li dosti trpělivý čekati na této ubohé kouli, až si vypěstují sílu divotvorce“* – citátem z dopisu Anny Pammrové Otokaru Březinovi začíná rozhlasové pásmo, které se pokouší vykreslit z perspektivy roku 2010 portrét české spisovatelky, filozofky a mystičky (1860-1945), která od r. 1899 až do smrti žila na lesní samotě na Žďárecku u Tišnova. Není to první pořad, který je pozoruhodné osobnosti věnován. V cyklu stanice Vltava Schůzky s literaturou jsme r. 2000 vysílali pásmo *Žena s duší lesa*, které bylo pokusem o hlubší vhled do problematiky. V loňském roce zase na stanici Praha dokument *Na samotě u Havlova*, vyprávějící příběh Pammrové a citující z korespondence žďárecké poustevnice s rodinou Havlových, která měla své letní sídlo na vzdálenost roklemi. Přestože i řada drobnějších pořadů téma ohledávala, Pammrová si uchovává své tajemství. Není snadné jí porozumět. Totéž platí o jejích spisech. K dispozici jsou i deníkové záznamy, které při psaní tetina životopisu využila její neteř Alma Křemenová. Nejpřímočařeji a mnohdy nejsrozumitelněji se však člověk vyjadřuje v dopisech. Proto je knižní vydání korespondence s Havlovými, které loni realizovala Společnost Anny Pammrové, vděčné pro širší publikum. Mezi adresáty Pammrové dopisů je jeden nejvzácnější – básník Otokar Březina. Jeho dopisy byly publikovány často, v úplnosti r. 2004 v dvousvazkové *Korespondenci Otokara Březiny* v edici Petra Holmana. Ten nám nyní poskytl část nálezů, jež nazval *„největším, vždyt' mnohem déle než celé jedno století s napětím očekávaným překvapením“*, tedy souboru *„francouzsky, německy a česky psaných úplných i ve fragmentech se vyskytujících originálů dopisů Anny Pammrové Otokaru Březinovi, až do dnešní doby, mj. (a nota bene) přesně do roku 150. výročí narození Anny Pammrové,*

*neprístupných a mnohými badateli již dávno považovaných za ztracené.“ Citace z dopisů i okolnosti nálezu se objeví v našem pořadu. Dáme-li si do souvislostí další poznatky, můžeme se domýšlet, na jakých duchovních základech stál jejich vzájemný vztah i osobnostní či spíše nadosobní rozvoj Pammrové. „Samota je proto mým živlem, že umožňuje koncentraci a sblížení s bytostmi vzdálenými,“ píše Emilii Havlové v prosinci 1920. Vydáme se tedy, s pomocí diplomové práce Zuzany Ticháckové Filozofický text a metafora u Anny Pammrové (2008), po cestě, která nám snad umožní pochopení záměru, jehož naplňování Pammrová věnovala čtyřicet poustevnických let ve žďáreckých lesích.*

Čro-3, Vltava

### Anna Pammrová Otokaru Březinovi

*...zdraví, štěstí boží požehnání, po smrti království nebeské atd. atd.*

*Jakožto zbožná a upřímná dcera sv. církve katolické nemohu Vám poslati vizitku tak světáckou, nýbrž dovoluji si Vám drahocenný dárek z pouti vranovské zaslati, a připomínám Vám, abyste svátek svůj v nábožném rozjímání, čtení Bible a životopisu Svatých trávití neopomenul, a tak si cestu do království nebeského připravoval.*

*Já za tou příčinou pomodlím se na den sv. Václava nejméně 3 růžence na dobrý úmysl, aby Vás, tak zarytého schopenhaueriana, všichni Svatí a Světice boží, zejména pak Váš Svatý Patron, ode všech „úkladu d'ábelských“ opatrovati a na pravou cestu přivesti ráčili. Amen!*

*Kéž nebesa splní toto moje přání, abychom se alespoň tam na onom světě jedenkrátě shledali! Pak Vás s otevřenou náručí vítati bude věrná Vaše sestra v Kristu A. P.*

*Post skriptum (bez něhož se prý žádná ženská neobejde). Lenora přijede na slavnost dušiček domu, pak budeme konat vespolek pobožnost za duše v kde kterém pekle – za Vás na prvním místě! In omnibus caritas!*

*Ještě mám jedno přání – nekřesťanské: --- Dáte-li té „blátivé kouli sbohem“, račtež mě pak telefonem oznámit, jak to na onom světě vypadá. – Je-li tam blaze, pospíším si... pamatujte tedy na mne – prosím...*

*Tak už dost! Jsem jaksi roz...laděna jak staré dudy (pardon! to sem nepatří), pryč se vší sentimentálností, pan bůh rač nás chránit!*

*Co děláte? Žijete? – Živoříte? Kde jste? Mám otázek ještě na sta – vím ale, že ani jednu mi nezodpovíte ---*

*Bůh Vás naprav!*

*††† Amen!*

*Psáno u nás v lese na den některého Svatého, léta Páně 1888.*

### Anna Pammrová Otokaru Březinovi

*Laskavost Vaše je údivná. Nežádala jsem, abyste zvláště pro mne objednával knihu o Byronovi. Nežádala jsem rovněž o přílohu opětnou obrázku nesvatého (= les trois zéro á coté de ...) – Jest mojí trvalou povinností udiviti Vás... en revanche. Jakým zázrakem? – Jste-li dosti trpělivý čekati na této ubohé kouli, až si vypěstují sílu divotvorce... Státí se teurgem není tak snadné v okolí průmyslnicko-bezbožně již také infikovaném. A není vyloučeno, že kdyby se tak opravdu stalo, byl byste více uděšen než radostně udiven. Pro více než jednu okolnost. Pokud mi známo, popíráte každou Radost. Zdá se vám dokonce sobeckým vzrušením, nedůstojným pravého mudrce.*

*Přes veškerá Vaše utrpení jeví se Vám příčina nesouladu existenčního jako podstatná „složka vývoje“. Veškeré kulturní zběsilosti uznáváte, život země ohrožující mrzkosti věnujete velkou pozornost, hájíte, co já odsuzuji. Kterak se domluvíme? – Neschůdná jest cesta k mému vetchému hradu, pravíte. Neschůdná-li cesta ke mně, tím více neschůdná je cesta k Vám. Já, horlivá uctivatelka živlů – me voilà: individu trop dangereux. Přehrada mezi námi jako příkrá hora. Setkali jsme se na tomto pošetilém bodu asi jen proto, abychom se nikdy nedomluvili. Stal Jste se – bohužel – osobností slovuťnou. Nemožno tedy říci vše, co víří dnem i nocí hlavou tvora tolik*

vzdáleného současné vzdělanosti. Že jsem jí dnes vzdálena více než před půl stoletím, děkuji přispění Vašemu. Lektura Vámi poskytovaných dokumentů člověcké zvrhlosti ve všech formách mne vedla na stranu opačnou tohoto blázince. Věhlasný vědec i básník, jenž má zde kulturní poslání (když se byl dříve po čtvero desetiletí mořil kultivačním povoláním) nesmí přitakati k horentním protikulturním nápadům Antievy! – Po 30 roků již trápí mne výsměšný otazník. Tehdy jsem doufala, že v tato neschůdná místa nevnikne duch šílených oblud, které jsou tolik vítané lidstvu zamořeným nebezpečnou pýchou. Ale ani zde není mi dopřáno vhodného ovzduší nevyhnutelného k bohoslužbě mé. Dáblovi každá cesta schůdná..., jeho obludná póza však imponuje, ale zemědělce neodstraší. – Můj směr kříží sice někdy i jeho let. Nejsem v ohledu tom dosti školená, ani dosti povznesena nad všechnu „mentální disciplinu“. Vábná divoká místa, která Vás odpuzují, a mne od narození poutají, až k nepřičetnosti okouzlují, řekla by mnohé, co napsati nelze.

Vidíte, že v této chvíli jsem v náladě aprilové. Zítřka snad zachvátí mne nálada říjnová. Jsme prostoupeni záhadnými vlivy, jimž neunikneme, ani až se této nepohodlné tělesnosti zbavíme.

Zpráva o stavu Leonory ještě nedošla. Nechápu, proč Alma s dopisem otálí, vždyť den operace byl stanoven na 19. III. – Příkladám ke knihám, co došlo z „onoho světa“ - . Smutek jen a ohlas minulé trýzně ztracených a v otročinu tvrdou zapřáhnutých dvou osob. – Od Východu putovali k Severu a odtud k Jihu; a nikde klidu... nikde svobody.

Utěšuje mne výstřižek z cizích listů jako doklad toho, že i na druhé polokouli jsou jedinci stejného názoru se mnou a proklínají satanskou techniku. Není-liž a sea-cave where only the ocean's tumult would reach me... také místo poněkud neschůdné pro lidi jemných mravů? - /.../

I. IV.

/Na první straně vlevo nahoře obyčejnou tužkou připsáno „1928“./

## Komentář P. Holmana k dopisům A. Pammrové O. Březinovi

Největším, vždyt' mnohem déle než celé jedno století s napětím očekávaným překvapením je však objev rozsáhlejšího souboru – ani tady nebylo prozatím možné určit přesný počet všech těchto dopisů, pokusit se alespoň předběžně rozhodnout, nakolik je tento soubor celistvý, kolik dopisů či jejich stran chybí atd. atp. – francouzsky, německy a česky psaných úplných i ve fragmentech se vyskytujících originálů dopisů **Anny Pammrové Otokaru Březinovi**, až do dnešní doby, mj. (a *nota bene*) přesně do roku 150. výročí narození Anny Pammrové, nepřístupných a mnohými badateli již dávno považovaných za ztracené. Zvlášt' potěšitelná je rovněž skutečnost, že až na jedinou výjimku (viz výše) jsou téměř všechny dopisy ve velmi dobrém stavu, bez výraznějších fyzických poškození, bez vlhkosti a plísní.

Pro tuto chvíli není ještě možné stanovit žádnou podrobnější diagnózu, nicméně už teď je možné říci, že důvod, proč některé Březinovy dopisy nebyly do souboru vydaného začátkem třicátých let editorem zařazeny a proč nikdy nebyly tištěny – snad až na porůzné drobné, většinou faksimilované ukázky z nich – dopisy A. Pammrové Březinovi, je, jak se zdá, pouze jediný: prakticky nikdy nekončící a nikdy neskončivší, celoživotní ironicko-polemické, však navzájem se přece jenom jaksi jemně a skrytě tolerující vysoké napětí mezi myšlenkami, názory, a koneckonců i mezi probíranými tématy obou korespondentů, obou těchto pozoruhodných osobností české literatury a kultury, stojících, zdá se, kdesi na víceméně opačných pólech světa a (nejen duševního) kosmu.

— —



## Carissime, kde se touláte? Jakub Deml, korespondence.

Dopisy Jakuba Demla příteli Josefu Ševčíkovi do Babic.

Uvádím několik slov ke knize vydané v nakladatelství Dauphin 2010 za přispění Ministerstva kultury České republiky. Toto nakladatelství vede Daniel Podhradský, lesní inženýr, který si k tomu, aby mohl žít na venkově, založil toto nakladatelství Dauphin, které sídlí v malé vesnici Podlesí. Knihy, které odtud vycházejí jsou objevné, zneklidňující a nezaměnitelné.

Tato edice byla připravena v Ústavu české literatury a literární vědy Filosofické fakulty University Karlovy v Praze, v semináři vedeném členkou naší SOB paní doktorkou Danielou Iwashitou. Seminář se zabývá rukopisnou korespondencí Jakuba Demla. Autorkami seminární práce „Carissime, kde se touláte?“ jsou studentky Iva Mrázková a Šárka Kořínková.



Naše studentky a nakladatel dokazují, že málokterý český spisovatel je do kvality a kvantity tak fenomenální jako měl být neprávem pozapomenut Jakub Deml (1878 – 1964).

Uvedená korespondence (i korespondence patří do literatury) se týká Demlových dopisů pro širší veřejnost neznámému faráři a překladateli Josefu Ševčíkovi z Babic u Moravských Budějovic. Demlových dopisů panu auditorovi Ševčíkovi je 48. Prvý je datován 6. srpna 1904, odeslán z Kučerova u Vyškova a poslední 24. května 1911 ze Staré Říše. Josef Ševčík odeslal Demlovi 23 dopisů, všechny z Babic. Prvý 7. srpna 1904 a poslední 26. května 1911.

Pan auditor se narodil r. 1857 v Dobronicích u Moravského Krumlova a zemřel r. 1911 v Babicích.

Byl nesmírně oblíben u svých farníků. Zřídil a vedl místní Raiffeisenku (spořitelnu), dbal na vzhled kostela a fary a na popud svého kaplana Jakuba Demla pořídil do kostela dvě korouhve, dvě přenosné svítlny a hlavní hřbitovní kříž, to vše od sochaře Františka Bílka.



Pan auditor se stal pod Demlovým vlivem spolupracovníkem a mecenášem Florianovy edice Studium ve Staré Říši. Přeložil několik staroněmeckých legend a středověkých mystiků.

Jakub Deml byl v neustálém pohybu. Během sedmi let se šestkrát stěhuje a vystřídá pět míst ve farní správě. Je proto přiléhavý titul jeho korespondence vyřknutý Ševčíkem: Carissime (nejdražší), kde se touláte?

Deml přichází na vlastní přání na druhé kaplanské místo do Babic, odkud může pěšky za čtyři hodiny dojít do Staré Říše za Josefem Florianem. Spolu prochodí stovky kilometrů na poutní místa, za spolupracovníky, mecenáši a tiskaři. Na těchto cestách čerpají také inspiraci a sílu pro svou uměleckou činnost. I o tom všem se dočteme v korespondenci Jakuba Demla a Josefa Ševčíka. Kniha korespondence je obsáhlá, čtivá a nedocenitelná.

Pan auditor Ševčík umírá 20. října 1911. Na jeho pohřeb do Babic přichází i náš básník Otokar Březina. Jakub Deml osiřel. Po smrti pana auditora nečeká Jakuba Demla na několik dalších let nic než cesta – bez Josefa Ševčíka, bez Babic a bez zastavení.

Josef Hruza

Své jedno cestování popsal J. Deml ve své knize Pout na Svatou Horu. On, Josef Florian a Antonín Stříž se vydali v zimě pěšky ze Staré Říše až na Svatou Horu u Příbrami. Kromě tohoto putování uvádí tam autor epizodu jiné cesty: jeho a Josefa Floriana za přítelem kaplanem Josefem Polákem do Starče u Třebíče:

*Ale abyste lépe porozuměli tomu, co Vám chci říci později, povím Vám příhodu, která se mi stala o rok dřív. V deset hodin v noci přišel ke mně Mistr (Josef Florian) a vyzval mne, abych s ním navštívil našeho společného přítele Josefa (P. Josef Polák). Okamžitě jsem souhlasil, domnívaje se, že z domu vyjdeme ráno. Ne až ráno, ale hned, ještě dnes, pravil Mistr. Také jsem ihned souhlasil, ačkoli jsem nemohl zadržet úsměv. Jak se neusmát, když Mistr byl samý rampouch, nějaké čtyři hodiny už šel ke mně pěšky a teď ještě aspoň*

*tři hodiny máme jít spolu přes hory, lesy a doly k Josefovi! Jak se neusmát, když vichřice lomcovala domem, v komíně byla meluzina, dveře i okenice se trásly, bylo slyšet duté rány, cinkot, vrzání, skřípoty, sních sekal do okenních skel a hvězdy tuhly mrazem.*

*Když jsem domácímú pánovi (P. J. Ševčík) oznámil, že půjdeme k příteli Josefovi a to hned, upřel na nás oči, zděsil se a povídá: „Blázníte? Dnes by tam ani psa nevyhnal, tady běží zrovna o život!“*

*Ale my přece šli. Šli jsme déle než jsme se nadáli, neb jsme i zbloudili. Jistě jen divem jsme se nezabili, neboť jsme ztratili cestu a zatoulali se až na samý okraj lomu a jeho příkrá stěna byla aspoň pět metrů vysoká, to jsme zjistili později, ale poněvadž bylo všecko zaváto sněhem, ničeho jsme nerozeznávali, po jedné známé stráni chodili jsme hodinu sem a tam a nemohli jsme najít les, který přece měl být zrovna před náma (jedná se o hrad Sádek). Ano, tak se stává, když na obzoru není světýlka a když ze žádné strany neozve se ani pes, protože je všechno zalezlé i ta krajina jako by byla zalezlá a žije a řádí jen ta fujavice a mráz a kdejaký běs.*

*Cestou jsem dostal i srdeční záchvat, museli jsme se zastavovat, anebo jít krokem, vyhlídka na zmrznutí nebyla daleká, ale konečně jsme dorazili do Starče u Třebíče a abychom nebořili celý dům, netrhli jsme za zvonec, nýbrž hůlkou zaťukali příteli na okno. Vyskočil jak ten betlémský pastýř, když ho vzbudili, ihned nás poznal, otevřel okno, zase zavřel, potom odemkl domovní dveře a vešli jsme potichu do jeho kaplanky. Kdo nikdy neměl přítele, nepochopí, jaké blaho je v takové návštěvě, jaká sladkost a radost v takovémto setkání. Něco takového budeme prožívat v nebi, dá-li nám to Bůh... Neboť není to možno bez chudoby ducha, bez vědomí: ať mám, co mám, mám od Boha a pro Boha. Není to možno bez lásky k Bohu. A poněvadž láska touží jen po oběti, mám věru co obětovat: své viny a nedostatky, byť jen promarněný čas.*

*První dojem takového setkání je odpočinek. Nikoli spaní, nýbrž odpočinek. Také naprosto ne nečinnost, nýbrž odpočinek. Jako když pták usedne na strom a spustí křídla. Tato křídla nevisí mrtvolně dolů. Panna Maria zná tento odpočinek: Ve všem hledala jsem odpočinutí. Posilnění. Utvrzení. Je to láska k jistotě. Nešťastný člověk, který nemá této jistoty. Žebrák. Slepý.*

*Druhého dne, když byli jsme na cestě zase sami, ptám se Mistra: „Proč jsme nemohli čekati do rána, abychom přišli za světla?“ Na to*

*mi odpověděl: „To bychom tam přišli jako jiní lidé! Nic by se nestalo.“*

*Léta a léta minula a já nezapomněl na toto slovo. Vyjít ze sebe a dávat jiným příležitost, aby také vyšli ze sebe. Aby procitli. Aby vyšli ze stop, které podle hlasatele této doby nikam nevedou. Dlužno někam jít. Jest třeba rychle vstát a jíti do Betléma, ať si tomu říká kdo chce co chce! Nastal čas, kdy se musí jíti napříč! Jen mrtvé ryby plují s proudem.*

Josef Hruza

### Malé připomenutí Pavla Fraenkla a jeho monografie o mládí O. Březiny

Pavel Fraenkl, literární a divadelní kritik a historik, vydal svoji knihu Otokar Březina – Mládí a přerod v roce 1937 v Melantrichu, opatřil ji rozsáhlým poznámkovým aparátem a aby už na první pohled ozřejmil, co bylo jeho největším zájmem, má kniha podtitul Geneze díla.

O Pavlu Fraenklovi (1904-1985) je známo, že byl bratrancem Egona Hostovského, že vystudoval dějiny literatury na FF UK a pracoval v brněnské univerzitní knihovně. V roce 1940 emigroval před nacisty do Norska, a když bylo Norsko Němci obsazeno, byl jako Žid internován v koncentračním táboře. Po válce však už v Norsku zůstal a na univerzitě v Oslu přednášel světovou literaturu. U nás v letech 20. a 30. sledoval současnou prózu, poezii i divadlo, jako historik se věnoval 90. létům 19. století, zvláště T.G. Masarykovi a významná je jeho již zmíněná monografie o Otokaru Březinovi.

Je pochopitelné, že každého literárního vědce zajímají první prameny prvotního vyvěrání talentu a tvorby básníka. Fraenkl, jak sám píše, studoval Březinu v celé jeho obsáhlosti a k básníkovým šedesátinám uveřejnil o něm dvě své statě. Ve výše jmenované knize se zaměřil s velkým ponorem do doby Březinova mládí, jeho zážitků, prostředí, do vlivů a osobností, které ho obklopovaly, aby pak s nezvyklou šíří, hloubkou a odkazy k pozdějším Březinovým básním učinil rozbor

snad každické jeho prvotiny, ať psané ve verši či próze. Básníkova léta doprovází pak k jeho první sbírce Tajemné dálky a s podrobnou znalostí díla činí odkazy až k jeho vrcholné sbírce Ruce a esejům.

Pro dnešní obyvatele Březinova kraje, ale nejen pro ně, je jistě zajímavé, jak v popisu tehdejší politické situace autor nelítostně poukázal na „tvrdou a záměrnou germanizaci Moravy“ a jak teprve rokem 1848 byla ve městech na Moravě tato germanizace nalomena. V Telči se však česká inteligence začala sdružovat až v druhé půli 19. století, a to kolem založené Občanské besedy a nakladatelství Emila Šolce; mladá generace se scházela v Omladině. Kulturními autoritami ve městě byl ředitel telečské reálky Jan Mládek s profesorem Leandrem Čechem, literárním kritikem, historikem a estetikem ( Emil Šolc v Jihlavských Listech v roce 1911 – po smrti L. Čecha – na něj vděčně vzpomíná). Ředitel Mládek i profesor Čech byli národními buditeli v pravém slova smyslu a svým příkladem dokázali strhnout i mladé profesory. Tak byla založena Národní Jednota pro jihozápadní Moravu a telečské listy Orel a Orlice. Němectví, které radnici cele ovládalo až do roku 1874, muselo ustoupit a v osmdesátých letech v Telči proudí již český čilý kulturní život.

Do tohoto vlasteneckého kypění přichází roku 1883 patnáctiletý Václav Jebavý. V Počátkách se rozloučil se svým spolužákem z měšťanky a prvním přítelem Aloisem Čermákem, kterému v „blouznivém obdivu“, jak píše P. Fraenkl, složil a daroval své první verše. Přichází do Telče a ve škole poprvé zakouší nepoznanou družnost. Když je v ní založen kroužek Literární jednota – kam přicházeli i profesori, zvláště Leandr Čech – je i mezi přednášejícími; na tuto dobu vzpomíná jeho spolužák Matěj Lukšů. V Literární jednotě se scházeli studenti k přednáškám, diskusím, četl se tu časopis Světozor a utužovala vzájemná přátelství. P. Fraenkl jmenuje i „studentský čtyřlístek“, v němž byl vedle „Jebíka“ Matěj Lukšů, Karel Vodička – s tím si psal Březina ještě z Jinošova – a Bartoloměj Příbyl ze Štítné. Ve škole vzniklo i niterné Březinovo přátelství s Františkem Bauerem.

Václav Jebavý ve svém počátečním telečském období zcela propadá historii, vlastenectví a literárnímu vlivu Svatopluka Čecha. Pavel Fraenkl se obšírně věnuje každé próze i básni, kterou V. Jebavý uveřejňuje pod pseudonymem Václav Danšovský a vypočítává autory

- Heyduka, Hálek, Mácha a další – kteří mladého básníka rovněž ovlivňovali.

Telečské období bylo pro Otokara Březinu obdobím, jež Fraenkl nazval Družnost a sebehledání, v druhé části své knihy Samota a věrnost sobě, se již hotový básník zasvěcuje na celý život Umění.

Telč je však začátek. V ní poznává básník opravdové přátelství a to zůstává jeho rozhodujícím životním postojem, dá se říci, že v životě Otokara Březiny „hrálo osudovou roli“. Čím více však Březina stoupal do výšin ducha a stával se znovu osamoceným, tím více snil – právě proto, že zažil vřelý cit přátelství – „o jednotě všeho živoucího o družnosti sluncí a světů“.

V Telči žije Březina družnost, v Nové Říši vzniká „útěšná vize a vztah mezi básníkovým nitrem a světem“. Neboť také o to Pavlu Fraenklovi šlo. Dobrat se bohatství Březinovy duše a dotknout se jejich tajemství. Všechna osobní setkání básníka se „světem“ přetvořená jeho nitrem a pod prvotními vjemy z jeho mládí, z četby a hlubokého a rozsáhlého studia, z jeho samoty, na níž si uvykl, to vše vytvořilo básníkův kosmos, který svou mohutností Poezie se tak mnohým ztrácí v nedohlédnutelnosti.

Fraenkl ve své obdivuhodné knize předestřel zrod velkého básníka Otokara Březiny a naznačil jeho vývoj od víry „v duchovně přetvořitelenskou mocnost umění“, k pozdějšímu poznání „že ne umění, nýbrž Bůh je posledním slovem života“.

Pavel Fraenkl končí svou monografii o mládí Otokara Březiny slovy: „Nuže, to je velký zákon Březinova přerodu...hledání skutečnosti ducha, jenž se mu vtělil do tvorby, a zároveň vědomí, že nemůže učiniti nic jiného než jít onou cestou, která jej navždy zavázala a stvořila k věrnosti sobě“.

Ludmila Klukanová

— —

## Březinův volný verš jde vzhůru...

(Vzpomínka na Františka Hrubína)

Na pátek 17. září 2010 připadá sté výročí narození Františka Hrubína (1910-1971). V jeho rozsáhlém díle, jež zahrnuje řadu básnických sbírek, dramata, prózy, knížky pro děti, překlady i publicistiku, má významné místo vzpomínková kniha *Lásky* (1967). Hrubín v ní vzpomíná především na mnoho básníků, kteří ovlivnili jeho tvorbu a které namnoze osobně znal. Patří k nim i Otokar Březina.

Je třeba říci, že Hrubín o něm v *Láskách* mluví na několika místech. V kapitole pojmenované Medardova kápe ho nazývá – stejně jako Antonína Sovu – svým básníkem. Na začátku kapitoly s názvem Najednou byl zde, věnované hlavně Karlu Tomanovi, píše o „nedoobné pokladnici Březinových metafor“. Autorem *Rukou* se však zabývá nejvíc v kapitole nazvané podle známého verše z Nezvalovy *Smuteční hrany za Otokara Březinu* Je bez nástupce král. Popisuje tu své někdejší uchvácení jeho poezií, jež ho omračovala jako „nepochopitelná skladba vesmíru“, a tak se k ní opakovaně vracel a pokoušel se ji napodobit. V uvedené kapitole, ukončené básní *Vzpomínka z Tajemných dálek*, dále v souvislosti s Březinou uvažuje o patosu, o básnické tradici „pohledu vzhůru, do propastí hvězdného nebe“: „Březinův volný verš jde vzhůru. Zatímco Whitman potkává na rozlehlých pláních reálná města a reálné lidi a osudy a zabírá je do básně, Březina na pouti mrazivou pouští vysílá volný verš jako paprsky z duchovních hlubin a ohledává jím nepojmenované a nepojmenovatelné jevy v nekonečném prostoru nad námi.“

Hrubín zde evokuje též osobní setkání s tímto tvůrcem. Došlo k němu v říjnu roku 1928 u pražské Staroměstské radnice, kde se octl spolu se svým přítelem Miroslavem Hofmeisterem: „Snad jsme se příliš hlasitě bavili, a kdovíjak, že se na nás obrátil malý pán v širokém černém klobouku (stál před námi, s hlavou zvrácenou vzhůru k vrcholu věže). Zastavil se nám dech: fascinující černé oči pod skly, šedivá bradka. Smekli jsme klobouky. Zdálo se nám, že se usmál. Rychle se vmísil mezi zástup, a než jsme se vzpamatovali, zmizel nám z očí.“ Magičnost tohoto setkání na oba přátele působila ještě dlouho. Mimo jiné se opájeli verši z řečených *Tajemných dálek*,

pod jejichž hudbou „přicházely a odcházely dívky, které třeba jen letmo zahlédli a do nichž se nešťastně zamilovávali...“

Jiří Poláček

## 50. výročí úmrtí profesora Františka Jecha

20. července v roce 1960 (tj. před padesáti léty) zemřel František Jech, profesor Státního reálného gymnázia v Moravských Budějovicích. František Jech kromě své bohaté spolkové činnosti v Moravských Budějovicích (mimo jiné byl zakladatelem Muzea v Mor. Budějovicích) byl velkým obdivovatelem Otokara Březiny a ctitelem a propagátorem jeho díla a spoluzakladatelem Společnosti Otokara Březiny. S Otokarem Březinou se osobně seznámil v roce 1919 a od září roku 1920 až do básnickovy smrti ho pilně navštěvoval v jeho bytě. Z rozmluv s básníkem si pořizoval záznamy, které se uchovaly v rodině Jechově a které později uspořádal Petr Holman a vyšly v roce 2001 v nakladatelství Trigon pod názvem „U Březiny“. Tyto zápisky jsou březinovskými badateli pro svou autenticitu významně hodnoceny.

Že byl František Jech všestranným a duchovně založeným člověkem a nepochybně velkým a opravdovým znalcem Březinova díla dokazují jeho rozsáhlé a hluboké meditativní úvahy nad hrobem Otokara Březiny: „Místo harmonie a smíření“ (proslovil 23.3.1930), „Hvězdné nebe Otokara Březiny (1933), „Otokar Březiny pěvec síly, víry a lásky“ (1934). Tyto úvahy krátce po proslovení vyšly knižně a jsou ukázkou krásy a bohatosti českého jazyka.

V Listech filozofických r. 1933 publikoval článek „Otokar Březina v poezii pro mládež“. V brněnském rozhlase byla 17. února 1937 provedena „Beseda o Moravskobudějovicku - Země, v níž odpočívá Otokar Březina“ (vydáno knižně Společností Otokara Březiny). To je jen část Jechova díla.

Vzpomínkového aktu u hrobu Františka Jecha se kromě členů Muzejní společnosti v Moravských Budějovicích také zúčastnily dvě členky Společnosti Otokara Březiny. Proslov u hrobu přednesl předseda Muzejní společnosti pan František Vlk.





Právě dnes, 20. července uplynulo již 50 let od smrti významného občana města Moravských Budějovic, který se nesmazatelným písmem zapsal do jeho dějin. Nejprve jako pedagog, muzejník, kronikář města, historik, spisovatel, vlastivědný a osvětový pracovník a člen několika spolků. Byl velkým vyznavačem života a díla Otokara Březiny a spoluzakladatelem Společnosti Otokara Březiny. Se zaujetím jemu vlastním přednesl k různým příležitostem mnoho proslovů a přednášek, věnované všem vrstvám obyvatel po celé jihozápadní Moravě.

František Jech se narodil 22. února 1884 v Doňově u Kardašovy Řečice v jižních Čechách. Po ukončení základní školní docházky přešel na reálné gymnázium v Jindřichově Hradci a po maturitě v roce 1904 odešel studovat na Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, kde složil zkoušky z dějepisu a zeměpisu pro vyučování na vyšších středních školách. Ve školním roce 1911/12 vykonal zkušební učitelskou praxi na c.k. české reálce v Praze na Starém Městě. Na

vlastní žádost jej obecní zastupitelstvo v Moravských Budějovicích v usnesení ze dne 14. září 1912 jmenovalo suplujícím učitelem a od 16. listopadu pak skutečným učitelem na Městském reálném gymnáziu v Moravských Budějovicích s úvazkem výuky dějepisu, zeměpisu a německého jazyka.

V roce 1913 se oženil se Zdeňkou, rozenou Novotnou z Příbraze u Jindřichova Hradce. Roku 1914 se jim narodila dcera Dagmar, 1916 dcera Ludmila, která k velkému zármutku rodičů 1. května 1926 zemřela a 19. listopadu 1918 syn Jan Vítězslav, jenž dnes žije v Kanadě. V roce 1922 si Jechovi vystavěli rodinný domek v tehdejší Masarykově třídě, dnes Jiráskova ulice č.p. 339 a tím se natrvalo připoutali k Moravským Budějovicím.

Na popud ředitele gymnázia Dr. Josefa Fišera začal studovat městský archiv a začal z něho otiskovat důležité listiny a zprávy ve Výročních zprávách gymnázia. Základ muzea našel v jedné místnosti radnice, jako zbytek národopisné výstavy pořádané roku 1893. Očistil knihy, spisy, sbírkové předměty, části krojů a uspořádal je. Pro nedostatek místa na radnici přesunul sbírky do kabinetu dějepisu gymnázia. Dne 22. dubna 1922 bylo ustaveno prozatímní kuratorium Krajského muzea a František Jech byl ustanoven správcem muzea, o které již dříve pečoval. Obecní zastupitelstvo jej dne 18. prosince 1923 jmenovalo kronikářem města. Této funkce byl zbaven v září 1955. Usměvavá a laskavá tvář Františka Jecha dne 20. července 1960 navždy znehybněla a jeho tělo bylo uloženo k věčnému spánku sem, k pomníku zhotovenému dle návrhu jeho přítele akademického sochaře Františka Bílka.

František Jech nám stále celým svým životním odkazem dokazuje, že zůstává předním historikem Moravskobudějovicka, neboť jeho práce obsáhly celou minulost tohoto kraje a stále razí cestu jeho následovníkům. I na tomto místě naslouchejme jeho slovům.

Dr. Bohumil Doležal, někdejší žák Františka Jecha o něm napsal: „Učil nás k účinné lásce k vlasti, pochopení smyslu českých dějin v evropském myšlenkovém dění a v neposlední řadě i praktické životní filozofii... Dobře jsme rozuměli čistotě charakteru profesora Jecha, jeho zanícení pro spravedlnost a čestnost mezi lidmi i jeho touze po šťastnější, lidštvější společnosti. Učil nás, jaká je úloha a

poslání našeho národa mezi národy evropskými, jaká je úloha jednotlivce jako tvořivého občana... Dal nám více než kdokoliv jiný: smysl pro čestný a poctivý život, pro neformální, opravdové vlastenectví, pro spolupráci na novém, šťastnějším a spravedlivém světě, pro vše, co činí život vzdělaného člověka plným a skutečným životem.“

Mnohé tento muž činu vykonal pro Moravské Budějovice a své spoluobčany. Jeho zásluhy nebyly zatím dostatečně oceněny. Můžeme ale doufat, že jednou někdo povoláný tak učiní. První krok byl již učiněn, když zastupitelstvo města pojmenovalo jeho jménem jednu ulici, ale měly by následovat kroky další.

V Moravských Budějovicích 20. července 2010

František Vlk



Hrob Františka Jecha (náhrobek zhotoven dle návrhu F. Bílka)

## Ohlédnutí za jarními pořady

**Setkání s Janem Kratochvílem pod názvem Bílá jarní oblaka** se uskutečnilo 17.4.2010 v MěKS v Jaroměřicích. Slovo autora básní, písní a fotografií potěšilo téměř 50 posluchačů, kteří si nakonec i společně zazpívali. Hudební spolupráci zajistili Zdeněk Plaček na klávesy a Petra Poláčková na kytaru. Průvodní slovo zajistily studentky Petra a Daniela Julinovy. Několik písní autora zazpívali žáci pěveckého kroužku ZŠ Otokara Březiny. Účast mladých na pečlivě koncipovaném autorském pásmu všechny potěšila. Dlouhotrvající potlesk autorovi i všem účinkujícím byl poděkováním i přáním, které bylo na závěr vysloveno: Přejeme Ti dobré zdraví, díky a těšíme se příští rok na shledanou.

**Autorské čtení Aleše Palána a Davida Lukšů** 15.5. 2010 v MěKS v Jaroměřicích při příležitosti vydání knihy o přátelství O. Březiny a Matěje Lukšů pod názvem **Rozsvítil pro mne**. Dosud nepublikované deníky a texty z archívu rodiny Lukšů, byly zpracovány čtivou formou a oba autoři (a editoři) posluchačům tuto ještě horkou knihu dovezenou přímo z nakladatelství Host představili. Matěj Lukšů byl svému bývalému spolužáku vždy oporou, která se s postupujícím časem pojila se stále větší úctou a obdivem. Byl ale také vynikajícím učitelem a později učiteli zvoleným inspektorem. Jako dědic básníkův byl jednou z hlavních osobností, které po smrti Otokara Březiny založily Výbor pro uctění památky básníka, ze kterého vznikla Společnost Otokara Březiny. Matěj Lukšů stačil připravit k vydání Březinovu esej Dílo smrti, ale přežil svého přítele o necelé dva roky. Po něm se na uspořádání esejí z pozůstalosti ujal profesor Otakar Fiala. Bylo vzpomenu, že rukopisy esejí z pozůstalosti uvázly u dědiců Otakara Fialy a nikdy nebyly vráceny! I toto téma zaznělo na velice zajímavé besedě.

Vydáním této knihy byla připomenuta osobnost Matěje Lukšů i jeho rodiny, která se i v dalších generacích hlásila a pečovala o odkaz rodinného přítele, básníka Otokara Březiny.

Knihka Rozsvítil pro mne je v Březinově knihkupectví v Jaroměřicích nad Rok. v prodeji a můžeme ji poslat i na dobírku. (Cena bez poštovního je 199 Kč).

## Vydání Sborníku Otokar Březina 2008

Jeho vydání trvalo příliš dlouho. Důvodem byly především peníze. Předpokládali jsme, že využijeme možností grantů Edice Vysočiny, ale ta byla pro rok 2009 zrušena. Bez finančního zajištění jsme si nedovolili podepsat smlouvu s Dr. Petrem Holmanem jako editorem a nakladatelstvím Malina ze Vsetína, u kterého jsme Sborník vydali. Vše nakonec dobře dopadlo i když k zaplacení faktury z nakladatelství jsme si museli půjčit 25 000 Kč. Proto žádáme naše členy a příznivce, aby pomohli a pokud mají možnost v knihovnách škol a institucích podpořit nákup tohoto sborníku, aby se o to pokusili.

Kniha je za 325 Kč bez poštovného, můžeme ji poslat.

Děkujeme touto cestou za příspěvek Skupině ČEZ, Ministerstvu kultury ČR a zastupitelstvu Jaroměřic nad Rok. Také děkujeme členům, kteří již darem přispěli na tento účel.

Jiří Höfer

## Březinovo knihkupectví v Jaroměřicích opět otevřeno

Členové a příznivci SOB poslední více než dva roky postrádali toto maličké knihkupectví, které provozoval od r. 2003 p. Radovan Zejda. Mnohá velká knihkupectví zápasí o přežití.

V malém městě jako jsou Jaroměřice nad Rok. je to problém ještě těžší. Letos jsme se s panem Zejdou domluvili tak, že knihkupectví v místě prvního bytu O. Březiny vyklidil.

Ve výboru SOB jsme nakonec rozhodli o přijetí návrhu p. Zory Ergensové, abychom toto knihkupectví provozovali jako službu, tak jako průvodcovství v Muzeu. Vedení knihkupectví převzala Zora Ergensová, kterou podle situace zastupují další členové SOB v Jaroměřicích. Skromná odměna za tuto práci se mzdou nazývat nemůže. Nájemné pro knihkupectví je bezplatné a pro SOB je tak možnost, aby mimo sezonu byl nějaký příjem v současné svízelné finanční situaci. Pravidla pro takovou činnost jsme dohodli s živnostenským úřadem. Doufáme, že dobrá tradice Březinova knihkupectví vydrží, ale bez velké obětavosti to nepůjde.

JH

Radovan Zejda daroval do studijní knihovny v Muzeu O.B. tyto knihy:

O. Březina: Modlitba za nepřátele (1966), Nevlastní děti země, Eseje z pozůstalosti (1967).

Pavel Fraenkl: Mácha a Březina (1936)

--

### **Pozvánka na výroční setkání členů a příznivců SOB, které svoláváme na 11. září do Jaroměřic nad Rokytnou**

10:30 Pietní akt u hrobu Otokara Březiny s promluvou Jiřího Kuběny

11:00 Prohlídka výstavy ke 150. výročí narození A. Pammrové v Muzeu O. Březiny a přátelské setkání ve studijní knihovně muzea

13:00 Výroční setkání v Základní škole Otokara Březiny  
Zprávy o činnosti SOB, o Muzeu O. Březiny, hospodaření a návrh činnosti na další rok, diskuze a informace našich členů a přátel.

**Anna Pammrová, život, dílo a přátelství s Otokarem Březinou** - kompozici z fotografií, textů a dopisů připravila a přednese paní Dr. Milada Škárová.

Vyslechneme i ukázkou z nově nalezených dopisů Anny Pammrové.

Po ukončení bude prostor pro přátelské posezení.

## Připravujeme

### 11.9. Výroční setkání členů SOB

23.10. v 16 hodin v Jaroměřicích n. R. – Pocta Janu Zahradníčkovi.  
Předpokládané místo konání ZŠ O. Březiny.

Listopad 2010 se uskuteční autorské čtení pod názvem Carrisime, kde se touláte? z korespondence Jakuba Demla a pana „auditora“ Josefa Ševčíka. Termín upřesníme začátkem října po začátku zimního semestru.

11.11. v 16 hodin autorské čtení v Brně v Památníku Jiřího Mahena pod názvem Přátelství Matěje Lukšů a Otokara Březiny. Knihu na toto téma pod názvem Rozsvítil pro mne připravili Aleš Palán a David Lukšů – vnuk Matěje Lukšů. Vydáno v nakladatelství Host.

Autorské čtení Carrisime, kde se touláte a Rozsvítil pro mne uskutečníme též v Praze v průběhu listopadu. Termín upřesníme.

Upřesnění informací o připravovaných pořadech pro západní Moravu bude v Jihlavských listech, v Horáckých novinách a Třebíčském deníku. To vše též v Pozvánkách na rádiu Proglas a v ČRo-3 – Vltava a na našich webových stránkách [www.otokarbrezina.cz](http://www.otokarbrezina.cz).

— —



**SKUPINA ČEZ**

HLAVNÍ PARTNER

**Bulletin vychází díky finančnímu příspěví Ministerstva kultury ČR.**

**Děkujeme partnerům:**

**Skupina ČEZ, Ministerstvo kultury ČR, Dřevozpracující VD Jaroměřice n. R., Stanislav Hort Třebíč, Město Jaroměřice n. R., MVDr. Jolana Smolová Třebíč.**

Bulletin vydává výbor Společnosti O. Březiny v Jaroměřicích n. Rok., Březinova 46, 675 51, tel.: 603760768. IČO 44065841, e-mail na předsedu Mgr. Jiřího Höfra: [hofer.j@seznam.cz](mailto:hofer.j@seznam.cz), e-mail na studijní knihovnu při Muzeu O. B.: [studijniknihovna@otokarbrezina.cz](mailto:studijniknihovna@otokarbrezina.cz). Adresa našich stránek: [www.otokarbrezina.cz](http://www.otokarbrezina.cz). Toto číslo sestavil výbor SOB, tisk Helena Stejskalová a Blanka Nedvědická, foto Vlastimil Smetana

Kresba na titulní straně: Josef Kapinus

**Příspěvky do č. 54 dodejte laskavě do 15.11.2010.**